
ZESZYTY NAUKOWE WYŻSZEJ SZKOŁY PEDAGOGICZNEJ
W BYDGOSZCZY
STUDIA PEDAGOGICZNE 1984 z.12
Pedagogika Przedszkolna i Wczesnoszkolna /3/

STEFAN ŁASZYN
WSP w Olsztynie

FAKULTETY ARTYSTYCZNE JAKO ELEMENT SYSTEMU PRAKTYCZ-
NEGO PRZYGOTOWANIA DO ZAWODU NAUCZYCIELSKIEGO NA KIE-
RUNKACH NAUCZANIA POCZĄTKOWEGO I WYCHOWANIA PRZED -
SZKOLNEGO

Prezentowane opracowanie zawiera opis doświadczeń i pewne refleksje natury ogólnej, powstałe w wyniku kilkuletniej realizacji niektórych zajęć przewidzianych w planie studiów z 1977 na kierunkach nauczania początkowego i wychowania przedszkolnego. W Wyższej Szkole Pedagogicznej w Olsztynie cały blok przedmiotów specjalistycznych /w tym wszystkie artystyczno-techniczne/, na wspomnianych kierunkach, realizowany jest w Zakładzie Dydaktyki na Wydziale Pedagogicznym. Rozważania niniejsze dotyczą tylko tzw. zajęć fakultatywnych na 4-letnich jednolitych magisterskich studiach dziennych.

W artykule zostaną podjęte następujące kwestie dotyczące tych zajęć:

- istota zajęć fakultatywnych, podstawy ich powoływania i doboru uczestników,
- cele i treści zajęć fakultatywnych,
- rodzaje zajęć fakultatywnych realizowanych na Wydziale Pedagogicznym olsztyńskiej WSP
- podstawowe formy realizacji zajęć fakultatywnych.

We wspomnianych już planach studiów¹ można wyodrębnić kilka bloków przedmiotowych, które ze względu na temat i zakres opracowania nie będą tutaj analizowane². Przyjmując za kryterium rygoru dydaktycznego można wyróżnić - analizując te bardzo do siebie zbliżone plany studiów dla obu kierunków - zajęcia obowiązkowe i zajęcia nadebowiązkowe. Referat w całości poświęcony będzie - jak wcześniej wspomniano - tym drugim.

Cytowane plany studiów przewidują, że "zajęcia nadobowiązkowe /do wyboru przez studentów/ mogą być organizowane w takich zespołach, jak: chóralskie, instrumentalne, teatr kukiełkowy itp - w wymiarze do 4 godzin tygodniowo. Decyzję o uruchomieniu tych zajęć podejmuje rektor, biorąc pod uwagę możliwości kadrowe uczelni i zapotrzebowanie ze strony studentów".

Zajęcia te określane były i są przez studentów, w olsztyńskiej uczelni, jako "kołka zainteresowań", "zespoły zainteresowań", zespoły artystyczne", bądź "fakultety". Ostatni termin jest najczęściej stosowany i obowiązuje obecnie przy wpisie do Indeksu /w dalszej części artykułu używać będziemy zamiennie określeń "fakultet", "zespół zainteresowań" lub skrótowo "zespół"/.

W stosunku do omawianych zajęć, nie sformułowano celów w żadnym oficjalnym dokumencie, nie ma też do nich programów kształcenia. W naszej działalności jako główne cele przyjęto:

- umożliwienie wszystkim studentom rozwój uzdolnień i zainteresowań artystyczno-technicznych,
- stworzenie możliwości tzw. małej specjalizacji w jednej, dowolnie przez studenta wybranej, dziedzinie sztuki /techniki/, co powinno przyczynić się do lepszego przygotowania do przyszłej pracy zawodowej /szczególnie pozalekcyjnej i pozaszkolnej/.

Jeżeli chodzi o program, to ramowy jest opracowany na trzy lata studiów. Programy szczegółowe są wypracowywane natomiast na początku każdego roku akademickiego. O treści jednych i drugich decydują głównie następujące momenty:

- założone cele zajęć /ogólne i szczegółowe/,
- stopień zaawansowania studentów, konkretnej grupy, w danej dziedzinie sztuki,
- zainteresowania studentów w obszarze wybranej dziedziny sztuki, np. wybór malarstwa, rzeźby lub grafiki,
- zainteresowania i możliwości prowadzącego zajęcia,
- warunki bazowo-materiałowe wydziału, zakładu.

Według omawianej tu koncepcji student bierze udział w pracy jednego fakultetu w ciągu sześciu semestrów. Wyboru dokonują już kandydaci na studia w czasie sprawdzianów uzdolnień kierunkowych. Zapoznawani są wówczas z ogólną koncepcją fakultetów i wypełniają formularze, na których podane są wszystkie zespoły przewidywane

do powołania w najbliższym roku akademickim. Kandydaci wybierają trzy z nich, zaznaczając w kolejności od najbardziej do najmniej im odpowiadającego. Chodzi o to, by zgłaszający się do poszczególnych zespołów wybierali je zgodnie z posiadanymi uzdolnieniami i zainteresowaniami oraz uwzględniali przy tym swoje dotychczasowe doświadczenia, a niekiedy i dorobek artystyczny w tym zakresie. Gdy idzie o ten ostatni moment, to jest to sprawa istotna dlatego, że w niektórych dziedzinach działalności artystycznej nie sposób w krótkim okresie opanować umiejętności niezbędne do czynnego ich uprawiania. Także w czasie rozmów z kandydatami na studia, w toku sprawdzianów praktycznych, komisja egzaminacyjna zdobywa wstępną orientację o stopniu ich zaawansowania w poszczególnych dziedzinach, działalności artystycznej i wylenia kandydatów posiadających w tym zakresie pokaźny dorobek i kwalifikacje formalne /zdarzają się często na naszym terenie instruktorzy tańca ludowego i nowoczesnego/. Przyjmując zasadę szerokiego - ograniczonego tylko ramowo względami kadrowymi i lokalowymi - wyboru zespołów, nie dopuszcza się do tego, by student uczęszczał na zajęcia, które go nie interesują. Jeżeli udział w zespole artystycznym lub technicznym ma stanowić dla kandydata na nauczyciela źródło osobistej satysfakcji umotywować go i przygotować do podobnego rodzaju działalności w przyszłej pracy zawodowej, a nawet umożliwić osiągnięcie sukcesu w tej działalności już w czasie studiów na szczeblu wydziału lub uczelni - a także jest przecież założenie tych zajęć - przynależność do danego zespołu nie może być sprawą przypadku lub przymusu.

Wymiar zajęć na zespoły artystyczno-techniczne ustalono na 3 godziny ćwiczeniowe tygodniowo, co daje łącznie 270 godzin w ciągu sześciu semestrów. Zajęcia dla danego rocznika odbywają się raz w tygodniu, tego samego dnia i o tej samej godzinie od kilku lat, co tworzy pewną tradycję. Jedyne chór i zespół tańca ćwiczą dwa razy w tygodniu. Są to sprawy organizacyjne, ale przy dużej liczbie roczników studenckich, należało je rozwiązać w pierwszej kolejności.

Od kilku lat na Wydziale Pedagogicznym istnieją następujące fakultety: muzyczne /chór żeński i dwa zespoły wokalne-muzyczne/, kultury żywego słowa, teatru lalek, taneczne, techniczne i fotograficzne. Zazwyczaj na każdym roku jest jedna grupa każdego fakultetu.

Zespoły chóru, wokально-muzyczne i tańca ludowego skupiają studentów trzech roczników z dwóch kierunków. Praktycznie powołany może być każdy zespół służący realizacji wymienionych wcześniej celów, potrzebę istnienia którego zgłoszą studenci i pozyskany zostanie specjalista w charakterze instruktora. Jeżeli chodzi o kadry, to oprócz nauczycieli akademickich z uczelni, zajęcia prowadzą pracownicy teatru lutek, domów kultury, filharmonii, klubów osiedlowych i nauczyciele szkół średnich. Są to najczęściej osoby posiadające znaczące osiągnięcia w jakiejś dziedzinie sztuki, czy to w twórczości własnej, czy też w pracy z zespołami artystycznymi z dziećmi, młodzieżą lub dorosłymi. Pewną trudność stanowi brak możliwości honorowania przez uczelnię weryfikacji artystycznych pracowników instytucji upowszechniania kultury.

Zajęcia, które są przedmiotem naszego zainteresowania realizowane są w trzech zasadniczych formach: ćwiczenia konwersatoryjne; spektakle, wystawy, organizacja imprez dla dzieci i młodzieży oraz ćwiczenia terenowe.

Ćwiczenia, w większości w grupach konwersatoryjnych, odbywają się na terenie uczelni, osiedlowych klubów spółdzielni mieszkaniowych, domów kultury itp. Łącznie jest to owe 270 godzin dydaktycznych.

Udział w różnorodnych konkursach i organizacja imprez dla środowiska, to kolejna forma pracy zespołów. Uczestnicy fakultetów licznie i wysoko notowani są w konkursach plastycznych, recytatorskich, wokalnych i fotograficznych organizowanych na terenie uczelni i poza nią. Zdobywają liczne nagrody i wyróżnienia. Studenci organizują noworoczne imprezy choinkowe dla dzieci pracowników uczelni i zakładów produkcyjnych miasta Olsztyna. Z kolei zespoły fotograficzne i plastyczne wielokrotnie popularyzowały swój dorobek w międzynarodowych klubach książki i prasy oraz osiedlowych klubach spółdzielni mieszkaniowych. Wystawiano m.in. kilkadziesiąt ilustracji do bajek, które to prace przekazano później przedszkolom ćwiczeń. Często, z różnych okazji, występuje w uczelni i w mieście chór żeński i zespoły wokально-muzyczne. Spektakle studenckich teatrów lalkowych odbywają się w auli uczelni, gdzie zapraszane są dzieci z przedszkoli i szkół podstawowych, bądź studenci odwiedzają te placówki.

Kolejna forma pracy to ćwiczenia terenowe o charakterze obozów artystycznych. Spełniają one funkcje kształceniowo-rekreacyjne. Trwają zazwyczaj 12-14 dni. Organizowane są często w atrakcyjnych turystycznie miejscowościach /głównie górskich/. Na zgrupowaniu zajęcia programowe trwają około 6 godzin dziennie. Oprócz warsztatów studenci występują przed dziećmi i organizują dla nich zajęcia rekreacyjne. Jako przykład można podać zespół teatru lalek, który dał jednego roku w czasie pobytu w Zakopanem 7 spektakli dla około 1200 dzieci z klas niższych.

Powyższe rozważania dotyczą tylko jednego elementu systemu kształcenia praktycznego kandydatów na nauczycieli klas początkowych i przedszkoli. Jest to niewątpliwie element bardzo istotny. Uważamy, że omówione zajęcia, w naszej uczelni, należy umacniać i rozwijać, wzbogacać ich treści i formy realizacji. W planach studiów 5-letnich ranga tego typu zajęć powinna wzrosnąć. Należałoby je usytuować w tym dokumencie w grupie zajęć obowiązkowych. Przedmiotem wyboru winien być tylko ich rodzaj.

Sądzimy jednocześnie, że konieczna jest szersza dyskusja umożliwiająca wypracowanie koncepcji zajęć fakultatywnych na kierunkach nauczania początkowego i wychowania przedszkolnego. Dyskusję tę, z udziałem różnych specjalistów, należałoby zainicjować w poszczególnych uczelniach. Jej zaś podsumowaniem powinna być wymiana doświadczeń w tym zakresie między szkołami wyższymi w kraju. Służyć temu mogłaby z powodzeniem, jak sądzimy, ogólnopolska konferencja naukowo-artystyczna.

PRZYPISY

¹ Plan studiów dziennych dla kierunku studiów: Nauczanie początkowe, zatwierdzony dnia 2 maja 1977 roku, Ministerstwo Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki, Nr DU -4010/PA-20/77 oraz Plan studiów dziennych dla kierunku studiów: Wychowanie przedszkolne zatwierdzony dnia 2 maja 1977 roku, Ministerstwo Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki Nr DU 1-4010/PA-20/77

² Por. J. Walczyna, Kształcenie nauczycieli specjalistów nauczania początkowego i wychowania przedszkolnego, Studia Pedagogiczne 1978 T.39 s.352 i nast.